

הלכות קריאת שמע סימן פב פג

פב דין צוֹאָה וְכִשָּׁה, ובו ב' סעיפים:

א *צוֹאָה וְכִשָּׁה כִּלְכָּף שָׁאם יִזְרְקָנָהּ (ב) (א) תתפרך, הרי היא כעפר ומתר לקרות כנגדה, כוונתו שלא יהיה בה ריח רע: הגה *ויש אומרים דלא הוי כעפר רק אם נפרכת על-ידי גלילה בלא זריקה *וכן עקר (רש"י ורמב"ם) פרק מי שמתו (טור): **ב** *מירגלים שנקבלנו (ב) בפרקע, אם היו מרטיבין חיד אסור לקרות כנגדם: הגה ויש אומרים דאינו אסור רק בטופח על-מנת (ג) (ג) להטפית, (ד) ויש לסמוך על זה:

פג דיני בית-הכנסת בקריאת שמע, ובו ה' סעיפים:

א (א) *אסור לקרות כנגד בית-הכנסת לִשְׁן אֶפְלוּ (ב) פנו ממנו הצוֹאָה. *כי-יִזְרְקָהּ לִי דְהִינּוּ (ג) כְּשֶׁאֵין לוֹ מחצות, *אבל אם יש לו (ב) (ד) מחצות, אף-על-פי שיש בו צוֹאָה קורא כנגדו בסמוך ואינו חושש, *אם

באר היטב

(ב) תתפרך. אבל אם תשבר לשנים לא מהני, כ"מ. ובזמן הקר שהצוֹאָה נקרשת הרבה כאן צ"ע אם שרי לקרות כנגדה, אי בתר השתא אֶזְלִין או שיש לאסר דעבדן שם צוֹאָה עליה פין שכיכולה לחזר לקדמותה בזמן החם, עמ"א. ובבאר היטב אשר לפני כתב ונ"ל דאסור ממשנה ב' פרק ג' הרהור ע"ש ודו"ק עכ"ל. ואנכי ענתי שם ונדקדקי ולא אוכל להקבין כונתו שנהא משם ראה לאסור לדון זה, ואדרבה יותר [נראה] להחמיר כמ"ש המ"א ע"ש: (3) להטפית. פי' שאם מניח ידו עליהם מעלה לחות בה שאם יניחנה על דבר אחר מקבל ממנה לחות, ואם אינו לחים כל-כך מותר:

באור הלכה

* ויש אומרים דלא הוי כעפר רק וכו'. במקרא פליגי תרי לשני בזה, ודעה הראשונה גס-פן דעתה להחמיר בזה, אף סבירא לה דיותר נקל הוא להתפרך על-ידי גלילה מעל-ידי זריקה: * וכן עקר. משמע מזה דסבירא לה דאם ראינו שנקרבה על-ידי גלילה די בזה אין צריך לחש דלקא לא היתה נפרכת על-ידי זריקה. אבל באילה דבה כתב בשם האחרונים דצריך להחמיר גס-פן דעת המחבר. ועין פרי-מקדים מה שקטב עוד בזה בשם הדרושה. ועין בחדושי הרשב"א (וכרבות כ"ח) בשם הראב"ד דמשמע מזה דאי תנא דמפליא אפילו או הגיע לשעור ששתה נפרכת על-ידי גלילה, ויפה זה מצוֹאָה פתח דנקמא לו דאסורה. אכן לפי מה שהחמיר באילה דבה לחש לדעת המחבר, אין להקל בזה. שוב מצאתי בקדוה. ערך 'פלי', ובאר ורוע סימן כט, דסוברים דשעור זה עדין לא הגיע אף לצוֹאָה כתרס ואסור, וכן משמע מכל הפוסקים שלא הביאו כלל להקא דתרס"א הניל:

* ויִזְרְקָהּ לִי דְהִינּוּ כְּשֶׁאֵין לוֹ מחצות. כמו שהיה בזמן חכמי הנקרא, שהיה בית-הכנסת שולח אחריו הגדר על-פני שדה. ולפי זה נראה שבעצרות הקטנות שאין לכל אחר בית-הכנסת קבוע אחורי הבתים, במקום שהיגלין לפנות דין בית-הכנסת יש לו כמו אחורי הגדר. ומה שנהגין אינה אנשים, שבהגיע זמן סכות מפנין המקום שהיה נקי ונעושים שם סכה, הרי יש לו דין בית-הכנסת לִשְׁן ומה יוציא הפניו? אפסר משום דעל-ידי הבנין שבונה שם⁽⁴⁾, אף שהוא רק על אינה מים ואחר-כך יחזרו להיות בית-הכנסת במקדש, נצטרך שם בית-הכנסת מפניו⁽⁵⁾, ומשמע בפנים מאירות חלק א סימן פו דצקירת השם מהני לזה [אף מה שקטב שם בבית-הכנסת לִשְׁן שאין בו צוֹאָה הוא מדרבנן, אשתמטתה דברי תלמידי רבנו יונה והבית יוסף ושרי פוסקים שבסימן זה, דכלם חותבים דהוא מדאורייתא. ואידך דברי תלמידי רבנו יונה שבעמוד זה גופא שכוחם דהוא מדרבנן, פרשו המקורשים דקאי רק על בית-הכנסת חדש, כדי שלא יסתור דבריו אהדרי, וכן משמע בהרא"ש]. אף אפלו אם ניקא דזה מקרי צקירת השם, אף דברי מדינא על-פני פנים מתחלה לבדק בזה הפתלים של הבית ולנקומם, דאי לא הכי היתה אסור לו לקבץ ולקדש שם, דאולי הם נשקפות מכל השנה⁽⁶⁾. כי הלא הוא מקום הראוי לו להספק, וכלעיל בסימן עו סעיף ו' וז'. ובענין ראיתי בספוט שנמצא מכשולות מענינים קאלו ויכוצא בהם הרבה (שולחחין אינה דלת או דף לסכה, והיא היתה נמצת מתחלה במקום מאוס). ושומר נפשו ירחק מלעשות סכה במקומות אלו, אלא ירחיקנה מאחורי הבתים במקום שהוא נקי, ואם יצטרך לעשות על-ידיה ערוב וטלטל על-ידי ערוב: * אבל כששש לו מחצות. נסתפק הפרי-מקדים אם בעינו דוקא ארבעה מחצות או אפלו ג' מחצות⁽⁷⁾ וכו', עין שם עור: * אין מגיע לו ריח רע. סתם המתבר בזה בדעה הראשונה על-פני שיש עט סוף סעיף ב' והגר"א, וכן פסקו שם האחרונים להלכה. והלחם-תמדות והמקנן אברהם קהבו דמחצות בית-הכנסת לכלי עלמא אין מועלת להספיק לריח רע, ולכן סתמי גס-פן במשנה ברורה להחמיר דבענין ד' אמות במקום ששלה הרים,

במגיעות לארץ, או על-כל-פנים עד פחות משלשה טפחים סמוך לארץ דאמרין לבדו, דאי לא הכי אסור לדעת רב האי גאון ד' אמות, ואם יש שם ריח רע, צריך ד' אמות (3) במקום שפלה הריח: (ב) פנו ממנו. ואסור (ג) מן התורה⁽¹⁾, פון שנה המקום מכבד דרכו להיות בו צוֹאָה, אין זה "מתניד קדוש". על-כן אם נסתפק לו אם הוא בית-הכנסת לִשְׁן או חדש, (ד) אֶזְלִין להקרא דין כל פסק צוֹאָה לעיל בסימן עו סעיף ז: (ג) כְּשֶׁאֵין לוֹ מחצות. כמו אחורי הגדר או אחורי הבתים. ופשוט דאפלו אם לא הזמינו מתחלה לאותו המקום לבית-הכנסת, פון שהדרך לפנות שם נקרא בית-הכנסת לִשְׁן; ויראה מלעיל סימן מב שכתבו שם הפוסקים, דאם דרכו תמיד לצר תפלין בהסודר אסור להשתמש בו תשמיש אחר קאלו אומנה⁽²⁾, עין שם: (ד) מחצות. נראה דאגרי מנת להטפית ושרי. ועין לעיל בסימן עו במשנה ברורה⁽³⁾:

א (א) אסור לקרות. ודעה לומר, (ב) לפניו כמלא ענינו ולאחריו ד' אמות, ואם יש שם ריח רע, צריך ד' אמות (3) במקום שפלה הריח: (ב) פנו ממנו. ואסור (ג) מן התורה⁽¹⁾, פון שנה המקום מכבד דרכו להיות בו צוֹאָה, אין זה "מתניד קדוש". על-כן אם נסתפק לו אם הוא בית-הכנסת לִשְׁן או חדש, (ד) אֶזְלִין להקרא דין כל פסק צוֹאָה לעיל בסימן עו סעיף ז: (ג) כְּשֶׁאֵין לוֹ מחצות. כמו אחורי הגדר או אחורי הבתים. ופשוט דאפלו אם לא הזמינו מתחלה לאותו המקום לבית-הכנסת, פון שהדרך לפנות שם נקרא בית-הכנסת לִשְׁן; ויראה מלעיל סימן מב שכתבו שם הפוסקים, דאם דרכו תמיד לצר תפלין בהסודר אסור להשתמש בו תשמיש אחר קאלו אומנה⁽²⁾, עין שם: (ד) מחצות. נראה דאגרי

שער הציור

(6) קסרי-משנה: (3) אליה רבה ומגן-גבורים וישועות-יִצְחָק ונדר-החיים וחי-אדם ושלחן-שלמה ור"א: (2) דרך-החיים: (7) פרי-מקדים: (8) שצרי-תשובה בסימן עח וחי-אדם: (1) חי-אדם וכן מוכח מהפוסקים ברכות כ"ב ע"ב ד"ה ממתיני ע"ש: (1) פרי-מקדים בסימן עו ופשוט, וכן מוכח בזה כה ע"א במקרא ע"ש: (2) מקנן-אברהם לקמן סימן שב סעיף-הקטן כה, עין שם ובקרי-מקדים: (6) כל האחרונים: (7) נחלת-צבי ואלהי רבה: (2) תלמידי רבנו יונה הובא בבית-יוסף: (7) עלת-תמיד ואלהי רבה:

הלכות קריאת שמע סימן פב פג

ביאורים ומוספים

סימן פב

דין צוֹאָה יבִּשָּׁה

[משנ"ב ס"ק א]

והאחרונים הסכימו כלם בזה לאסור⁽¹⁾, ואף בדיעבד אם קרא, צריך לחזור ולקרות קריאת שמע ולהתפלל בתורת נדקה⁽²⁾.

(1) וכן כתב השו"ע הרב (ס"א) לאסור, משום שסיפקא דאורייתא לחומרא.

(2) ולענין תפילת נדבה, כתב לקמן (סי' קז ס"ק ב) שיתנה ויאמר, שאם לא יצא ידי חובת תפילה תהיה תפילה זו לחובתו, ואם כבר יצא ידי חובת תפילה תהיה תפילה זו לנדבה.

[משנ"ב שם]

אף-על-גב דמיס' לא מהני [עין בסימן עו⁽³⁾], מכל מקום גלד וקפוד⁽⁴⁾.

(3) שם (ס"ק כא) חילק בין סתם מים שאינם מועילים, לבין מים עכורים שנחשבים לכיסוי.

(4) גלד, ביאר הרמ"א לקמן (סי' קס ס"ב) שהוא מים הנקפים מרוב הקור. וכפוד, ביאר המשנ"ב שם (ס"ק נו) שהוא גשמים שנקפו בירידתן, והוא כעין ברד.

[משנ"ב ס"ק ד]

ואז ע"י הרחקה מהן ד' אמות כמו מצוה⁽⁵⁾ וכו', וצ"ע לעיל בסימן עז במשנה ברוכה⁽⁶⁾.

(5) ולגבי מי רגלים שמסתפק אם ביטלם על ידי שפיכת רביעית מים עליהם, כתב לעיל (סי' עז ס"ק כה) בשם החי אדם שאף שהאיסור הוא רק מדרבנן, יש להחמיר בכך כיון שכבר איתחזק איסורא, אמנם בשעת הדחק שמחמת כך יתבטל מקריאת שמע ותפילה, רשאי להקל.

(6) שם (ס"ק ז) הכריע כדעת החכם צבי, שבמי רגלים שהם פחות מרביעית אין צריך לבטלם ברביעית מים, אלא די ברוב מים.

ולגבי תינוק שהטיל מי רגלים ועבר דבר מועט מהם על בגד האם, כתב לקמן (סי' שב ס"ק נד) שמועיל לבטלם על ידי קינוח הידיים בבגד כדי שתוכל להתפלל.

סימן פג

דיני בית-הכסא בקריאת שמע

[משנ"ב ס"ק ב]

ואסורו מן התורה⁽¹⁾.

(1) והחזו"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ט) שבית הכסא שפינו ממנו הצואה וכעת אין בו טינוף או ריח רע, אין איסורו אלא מדרבנן. והוסיף לבאר בדברי תלמידי רבינו יונה [שהם מקור דברי

המשנ"ב], שכיון שבזמן שהיה בו צואה נאסר מן התורה, החמירו בו רבנן שישאר בו האיסור שכבר נאסר בתחילה.

[משנ"ב ס"ק ג]

דאם דרכו תמיד לצר תפלין בהסודר אסור להשתמש בו תשמיש אחר קאלו אומנה⁽²⁾.

(2) ואף בצר בו רק פעם אחת, אם היה על דעת שיצור בו תמיד, כתב לעיל (סי' מב ס"ק כד) שאסור להשתמש בו לתשמיש אחר.

[ביה"ל ד"ה ויראה לי]

הרי יש לו דין בית-הכסא [שן ומה יועיל הפני⁽³⁾? אפשר משום דעל-ידי הבגן שבגנה שם⁽⁴⁾ וכו', נעקר שם בית-הכסא ממהנה⁽⁵⁾].

(3) משמע שהצואה אוסרת את אויר המקום ולכן לא יועיל פינוי, והחזו"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ו) שאם אין לו מחיצות אין לו שם בית הכסא, ואם יפנה או יכסה את הצואה ואת העפר המזוהם, אין אויר המקום אסור. ולכן כתב החזו"א (שם ס"ק ז) שאם נפלו המחיצות, בטל מהמקום שם בית הכסא ודי בכיסוי הצואה.

(4) ואם עשה שינוי בגופו של בית הכסא, כתב לקמן (סי' פד ס"ק ג) שמותר להניח בפתח מזוזה ולברך עליה ולקרוא ולהתפלל שם. אבל בלא שינוי מעשה בגופו, לא נעקר שמו ממנו ואסור לקרוא שם.

אמנם לענין רפת, כתב בביה"ל לעיל (סי' עט ס"ז ד"ה אבל) שפינוי הרפת לבד מועיל, ואפילו לא שינה דבר בגוף הרפת יכול לקרוא שם.

וכן לענין לול של תרנגולים, כתב בשו"ת לבושי מרדכי (א"ח סי' צא) ששונה דינו מבית הכסא, כיון שאינו מיועד לצואה אלא לשמירה על התרנגולים, ורק ממילא עושים שם את צרכיהם.

(5) והחזו"א כתב (א"ח שם בדינים העולים), שאם פנה עפר מזוהם וסתר את כל הבית וחזר ובנאו 'לתשמיש אחר', מותר לקרוא שם.

[ביה"ל שם]

דאולי הם מטנפים מכל השנה⁽⁶⁾.

(6) ולענין עשיית סוכה ברשות הרבים, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרלז ס"ג ד"ה וכן) שאף על פי שיש המפקפקים בדבר [משום שיש מהרבים שאינם מוחלים], מ"מ טוב לעשותה שם מאשר לעשותה במקומות המיועדים להיפנות.

[ביה"ל ד"ה אבל]

נספחם הפרימגדים אם צעין דנקא ארבעה מחצות או אפלו ג' מחצות⁽⁷⁾.

(7) והחזו"א כתב (א"ח סי' יז ס"ק ט), שכנגד מחיצה לעולם מותר לקרוא, ואילו כשהרוח הרביעית פרוצה במלואה אסור לקרוא כנגדה [ויתכן שמן התורה נחשב כרשות אחרת, כיון שדי בשלש מחיצות לעשות רשות היחיד], וכשאין רוח רביעית פרוצה במלואה וקורא שלא כנגד המחיצה, תלוי במחלוקת הפוסקים לעיל (סי' עט ס"ב) לגבי צואה כנגדו ברשות אחרת.